Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

DOI:10.17951/h.2018.52.1.83

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. LII, 1 SECTIO H 2018

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi. Wydział Ekonomiczny

KRYSTYNA KIETLIŃSKA

krystyna.kietlinska@uni.lodz.pl

Przyczyny kryzysu ubezpieczeń emerytalnych we współczesnym świecie na przykładzie Polski

The Causes of the Pension Insurance Crisis in the Modern World. The Example of Poland

Słowa kluczowe: wiek emerytalny; dzietność; starzenie się ludności

Keywords: retirement age; birth rate; ageing population

Kod JEL: J11; J26

Wstęp

We współczesnym świecie obserwujemy nasilające się zmiany społeczno-demograficzne, do których należą m.in. obniżenie wskaźnika dzietności oraz zmiany w strukturze ludności według wieku (starzenie się ludności). Zmiany te w istotny sposób wpływają na systemy emerytalne. Kraje europejskie poszukują rozwiązań, które wpłynęłyby na ograniczenie negatywnych skutków tych procesów. Jednym ze sposobów jest podwyższenie wieku emerytalnego.

Celem artykułu jest ocena zmian społeczno-demograficznych w Polsce i ich wpływ na system ubezpieczeń emerytalnych. W opracowaniu przedstawiono zmiany w kształtowaniu się poziomu dwóch głównych czynników: wskaźnika dzietności oraz wskaźnika struktury ludności według wieku. Na tej podstawie dokonano ich oceny w kontekście obniżenia od 2017 r. wieku emerytalnego w Polsce. Analiza obejmuje lata 2010–2030–2050. Daje to podstawę do oceny skutków tej decyzji.

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

1. Dylematy finansowania ubezpieczeń emerytalnych

Ubezpieczenia emerytalne, podobnie jak wszystkie ubezpieczenia społeczne, mogą być finansowane dwiema metodami, opartymi na modelu rezerwy kapitałowej (CR) oraz repartycyjnym (PAYG).

Ubezpieczenia emerytalne rozwinęły się jako przymusowe oszczędności robotników. Tworząc rezerwę kapitałową, mogły być one lokowane inwestycyjnie i utrzymywać wartość oszczędności w długim okresie, a nawet przynosić nadwyżkę [Verbon, 1988]. Finansowanie emerytur metodą rezerwy kapitałowej zmusza każdą generację do zapobiegliwości we własnym interesie. Dlatego też ubezpieczenia takie organizowano dla w miarę homogenicznych grup społecznych: najpierw robotników (Niemcy), a następnie urzędników (Austria, Niemcy). W wielu krajach ciągle istnieją oddzielne fundusze emerytalne dla poszczególnych grup społecznych i zawodowych (jak np. górnicy, kolejarze).

Społeczne ubezpieczenia emerytalne finansowane metodą rezerwy kapitałowej były z jednej strony czynnikiem wzrostu gospodarczego oraz socjalnym osiągnięciem pracowników w uprzemysławiającym się świecie Europy Zachodniej, z drugiej zaś zjawiskiem trudnym do realizacji w związku z naciskami politycznymi dotyczącymi rozszerzenia świadczeń ponad możliwości ich sfinansowania. W rezultacie większość zabezpieczeń emerytalnych, które funkcjonowały na początku jako ubezpieczenia kapitałowe (CR), przekształcono w ubezpieczenia finansowane metodą repartycyjną (PAYG).

System typu PAYG nie byłby zagrożony, gdyby nie kłopoty z rozwojem demograficznym ludności w krajach zachodnich od połowy lat 60. XX w. Polegały one na znacznym obniżeniu przyrostu urodzeń, aż do wielkości ujemnych włącznie, i wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Oznaczało to w przyszłości załamanie się możliwości finansowania rosnącej liczby świadczeniobiorców przy kurczącej się liczbie pracujących [Golinowska, 2000, s. 12–13].

Krytyka systemu rezerwy kapitałowej (CR) oraz systemu repartycyjnego (PAYG) doprowadziła do licznych projektów stworzenia systemów mieszanych. W wielu krajach przyjęto podział na:

- emerytury podstawowe, finansowane metodą repartycyjną,
- emerytury dodatkowe, zależne od uzyskanych dochodów z okresu aktywności zawodowej (kapitalizowana składka).

Emerytury podstawowe są rodzajem minimum socjalnego na starość. Nie zawsze są one finansowane za składek, np. w krajach skandynawskich są finansowane z podatków ogólnych. Nie jest to zatem świadczenie ubezpieczeniowe, lecz raczej ma ono charakter zaopatrzenia ludności w wieku poprodukcyjnym w minimum dochodu.

Podwyższenie świadczeń emerytalnych jest możliwe dzięki systemowi ubezpieczeń dodatkowych (w wielu przypadkach także obowiązkowych), zarówno typu publicznego, jak i prywatnego. Doświadczenia tego typu ma Anglia, Szwajcaria, kraje skandynawskie czy Szwecja, gdzie nadwyżki ubezpieczeń dodatkowych są lokowane inwestycyjnie [Golinowska, 2000, s. 81–85].

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

2. System finansowania emerytur w Polsce

W Polsce do 1998 r. w ubezpieczeniach społecznych obowiązywał system repartycyjny. Niewydolność tego systemu szczególnie dała o sobie znać na przełomie lat 80. i 90., bowiem w tym okresie nie dokonywano waloryzacji emerytur i rent, a inflacja była ogromna, gdyż w 1989 r. wynosiła 351%, a w 1990 r. – 686%. Dla zahamowania tego procesu wprowadzono w 1991 r. jednorazową waloryzację podstawy wymiaru oraz samych świadczeń.

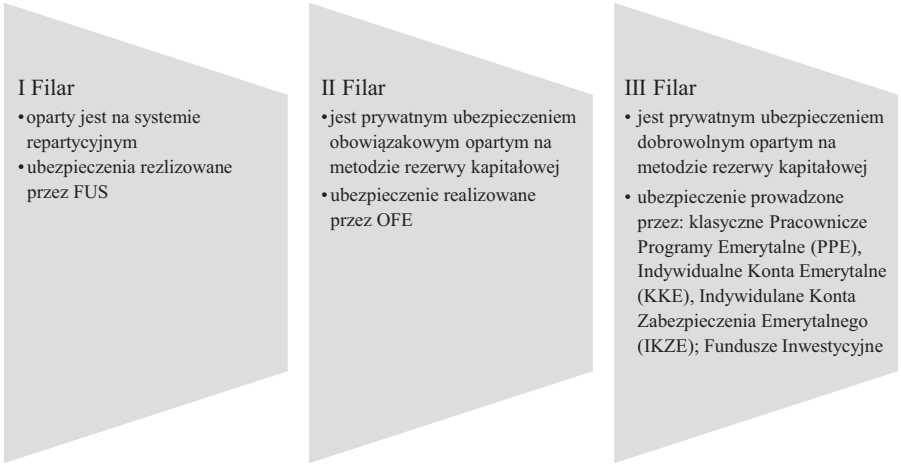
Od 1993 r. rozpoczęły się prace nad zmianą systemu finansowania ubezpieczeń społecznych. Ich efektem było uchwalenie przez rząd w 1998 r. podstawowych aktów prawnych:

- ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 137),
- ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach finansowanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162).

Reforma została oparta na doświadczeniach Niemiec i Ameryki Łacińskiej. Podstawowe założenia reformy miały na celu stworzenie przejrzystego systemu opartego na uzależnieniu wysokości świadczeń od:

- długości okresu opłacania składek, związanego z czasem aktywności zawodowej ubezpieczonego,
- wysokości indywidualnych dochodów ubezpieczonych.

Zgodnie z przyjętymi założeniami oraz zaleceniami Banku Światowego od 1 stycznia 1999 r. system ubezpieczeń emerytalnych w Polsce został podzielony na trzy filary (rys. 1).

Rys. 1. System emerytalny obowiązujący w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; Szpor (red.), 2009].

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

3. Czynniki wpływające na zmiany systemów emerytalnych

3.1. Metoda badania

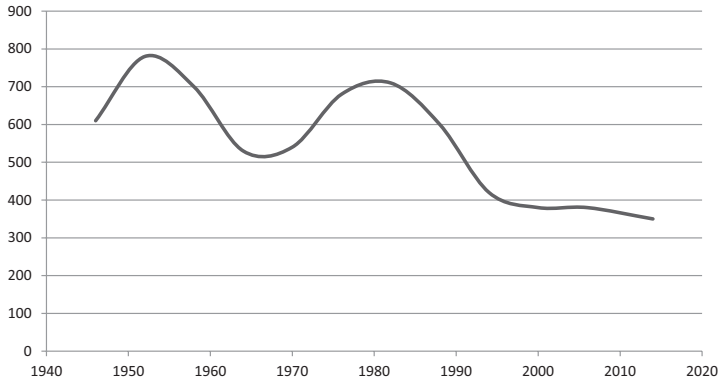
Konstruując systemy emerytalne, należy uwzględniać szereg czynników, które na te systemy wpływają. Można do nich zaliczyć m.in.:

- stopień rozwoju gospodarczego,
- rozwój technologiczny,
- postęp w medycynie.

W niniejszym artykule zastosowano metodę indukcji. Oznacza to, że dokonano analizy dwóch czynników demograficznych, które mają istotny wpływ na zmiany konstrukcji systemów emerytalnych. Należą do nich: wskaźnik dzietności i wskaźnik starzenia się ludności. Analiza oparta jest na danych statystycznych zgromadzonych w dostępnych źródłach, takich jak: GUS, ZUS, Eurostat, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Na jej podstawie dokonano oceny konsekwencji obniżenia wieku emerytalnego w Polsce od 1 października 2017 r. [Rzemek, 2016].

3.2. Zmiany wskaźnika dzietności w Polsce

Liczba mieszkańców Polski sukcesywnie spada. Z najnowszych wyliczeń GUS wynika, że w pierwszym półroczu 2016 r. mieszkało w Polsce 38,422 mln osób, a pół roku wcześniej było nas 38,437 mln [GUS, 2016]. Główną przyczyną kurczenia się polskiego społeczeństwa jest ujemny przyrost naturalny. Obecnie liczba urodzeń jest prawie o połowę niższa w stosunku do wielkości rejestrowanych podczas ostatniego wyżu demograficznego, tj. w pierwszej połowie lat 80. XX w.

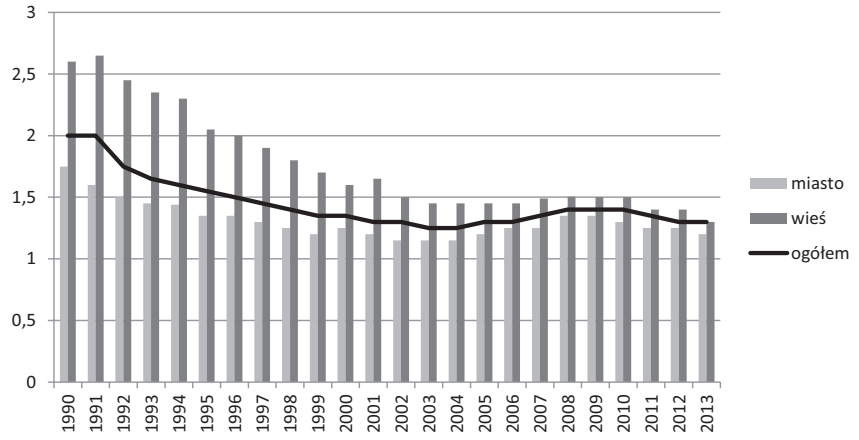

Rys. 2. Urodzenia w latach 1946–2014 – wyże i niże demograficzne

Źródło: [GUS, 2015a].

Niska liczba urodzeń nie gwarantuje już prawie od 25 lat prostej zastępowalności pokoleń, gdyż od 1990 r. utrzymuje się okres depresji urodzeniowej (por. rys. 3).

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

Rys. 3. Współczynniki dzietności ogólnej w latach 1990–2013 z podziałem na miasto i wieś

Źródło: [GUS, 2014].

Współczynnik dzietności różni się w zależności od miejsca zamieszkania. Dzietność w miastach jest znacznie niższa niż na wsiach. Szczególnie dotyczy to lat 90. XX w. Od początku XXI w. różnice te nie są tak duże.

Prognozy kształtowania współczynnika dzietności do 2035 r. nie są zbyt optymistyczne, ale wskazują na tendencję lekko rosnącą, przynajmniej w odniesieniu do mieszkańców miast (tab. 1).

Tab. 1. Prognoza współczynnika dzietności dla Polski na lata 2010–2035

	2010	2015	2020	2025	2030	2035
Miasto	1,28	1,36	1,40	1,42	1,43	1,44
Wieś	1,47	1,49	1,49	1,48	1,47	1,46

Źródło: [GUS, 2015c].

Porównując współczynniki dzietności dla krajów Unii Europejskiej w 2011 i 2014 r., można zauważyć, że Polska w obu przypadkach znajduje się na trzecim miejscu od końca (por. tab. 2).

Tab. 2. Współczynniki dzietności w krajach Unii Europejskiej w 2011 i 2014 r.

Państwo	2011	2014	Różnica
EU	1,46	1,58	+0,12
Belgia	1,67	1,74	+0,07
Bułgaria	1,21	1,53	+0,32
Czechy	1,15	1,53	+0,38
Dania	1,74	1,69	-0,05
Niemcy	1,35	1,47	+0,12
Estonia	1,32	1,54	+0,22
Irlandia	1,94	1,94	0,00

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

Państwo	2011	2014	Różnica
Grecja	1,25	1,30	+0,05
Hiszpania	1,24	1,32	+0,08
Francja	1,90	2,01	+0,11
Chorwacja	1,46	1,46	0,00
Włochy	1,25	1,37	+0,12
Cypr	1,57	1,31	-0,26
Łotwa	1,22	1,65	+0,43
Litwa	1,29	1,63	+0,34
Luksemburg	1,66	1,50	-0,16
Węgry	1,31	1,44	+0,13
Malta	1,48	1,42	-0,06
Holandia	1,71	1,71	0,00
Austria	1,33	1,47	+0,14
Polska	1,31	1,32	+0,01
Portugalia	1,45	1,23	-0,22
Rumunia	1,27	1,52	+0,25
Słowenia	1,21	1,58	+0,37
Słowacja	1,20	1,37	+0,17
Finlandia	1,73	1,71	-0,02
Szwecja	1,57	1,88	+0,31
Wielka Brytania	1,63	1,81	+0,18
Islandia	1,95	1,93	-0,02
Lichtenstein	1,52	1,59	+0,07
Norwegia	1,78	1,75	-0,03
Szwajcaria	1,38	1,54	+0,16
Czarnogóra	;	1,75	;
Macedonia	1,73	1,52	-0,21
Albania	;	1,78	;
Serbia	1,58	1,46	-0,12
Turcja	;	2,17	;

Źródło: [Eurostat].

W 2011 r. wskaźnik ten dla Polski wynosił 1,31 i był wyższy od wskaźnika dla Bułgarii (1,21) i Czech (1,15). W 2014 r. w obu krajach wskaźnik ten wzrósł do 1,53, a Polska ze współczynnikiem 1,32 jest w dalszym ciągu na trzecim miejscu od końca, tym razem przed Grecją (1,30) i Portugalią (1,23). Interesujące są też dane dotyczące średniego wieku rodzenia (tab. 3).

Tab. 3. Prognoza średniego wieku rodzenia dla Polski na lata 2010–2035

	2010	2015	2020	2025	2030	2035
Miasto	29,30	29,75	30,24	30,61	30,85	30,97
Wieś	28,49	29,03	29,50	29,91	30,25	30,53

Źródło: [GUS, 2015c].

Zarówno dla mieszkańców miast, jak i wsi wiek rodzenia rośnie, przy czym różnice między miastem a wsią nie są duże i w badanym okresie maleją.

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

3.3. Przyczyny niskiej dzietności

Te pesymistyczne wskaźniki pobudzają do zastanowienia się nad przyczynami omawianych zjawisk. Do analizy zjawisk dzietności często stosuje się tzw. ekonomiczną teorię dzietności Gary'ego Beckera. Zakłada ona, że indywidualna decyzja o posiadaniu dzieci jest rezultatem analizy szeroko pojętych kosztów i korzyści wynikających z posiadania potomstwa. Celem polityki prorodzinnej powinno być zatem tworzenie takich rozwiązań prawnych i systemowych, które zmniejszają koszty posiadania dzieci [Sleebos, 2003, s. 32]. Chodzi tu o rozwiązania, które umożliwiają łączenie posiadania potomstwa z pracą zawodową.

Od wielu lat zmienia się korelacja między wskaźnikiem zatrudnienia kobiet a współczynnikiem dzietności. Obecnie w krajach wysoko rozwiniętych zależność ta jest pozytywna i siła tej zależności rośnie [Coleman, 2007, s. 10–11].

W Polsce wskaźnik zatrudnienia kobiet jest jednym z najniższych w Europie [GUS, 2012, s. 29]. Wynika to m.in. z następujących przyczyn:

- niskiej elastyczności czasu pracy,
- wysokiego kosztu i utrudnionego dostępu do usług opiekuńczych.

W *Diagnozie społecznej* z 2013 r. [GUS, 2013, s. 42] kobiety za najważniejsze z rozwiązań prorodzinnych uznały: uelastycznienie czasu pracy, możliwość wykonywania części pracy w domu, polepszenie opieki nad dziećmi poza domem. Na zwiększenie dostępności do placówek opiekuńczych zwracają uwagę także autorki międzynarodowych badań dotyczących polityki rodzinnej [Baranowska-Rataj, Matysiak, 2011, s. 8].

Oprócz czynników o charakterze społecznym znaczny wpływ na poziom dzietności ma ogólna sytuacja ekonomiczna w danym kraju. Związek taki widoczny jest we wszystkich krajach rozwiniętych [Sobotka, Skirbbek, Philipor, 2013].

Jednym z częściej wykorzystywanych wskaźników ogólnej sytuacji gospodarczej kraju jest stopa bezrobocia rejestrowanego. Jego wzrosty i spadki wpływają wyraźnie na obraz sytuacji gospodarczej. W tab. 4 przedstawiono zależności między stopą bezrobocia a współczynnikiem dzietności.

Tab. 4. Stopa bezrobocia a współczynnik dzietności w Polsce w latach 2000–2013

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Stopa bezrobocia	14,00	16,20	17,80	19,90	19,50	18,20	16,20	12,70	9,80	11,00	12,10	14,41	12,80	13,50
Współczynnik dzietności	1,34	1,29	1,24	1,22	1,23	1,24	1,27	1,31	1,39	1,40	1,38	1,30	1,30	1,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z 2014 r.

Z danych wynika, że w okresach wzrostu bezrobocia współczynnik spada, natomiast rośnie wraz z malejącym bezrobociem.

Ważnym czynnikiem wpływającym na podjęcie decyzji o posiadaniu dzieci jest stopień pewności zatrudnienia. Maleje on w okresach kryzysów gospodarczych.

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

W Polsce jest jeszcze dodatkowy problem, który wpływa na brak pewności zatrudnienia. Jest nim powszechność zawierania umów o pracę na czas określony. Z raportu Komisji Europejskiej z 2010 r. wynika, że Polska znajduje się na drugim miejscu (po Hiszpanii) pod względem osób zatrudnionych na umowach tymczasowych [Komisja Europejska, 2010]. Wskaźnik ten będzie ulegał zmianom wraz ze zmianą sytuacji gospodarczej Polski. Niepokojący jest fakt, że problem ten dotyka w dużym stopniu ludzi młodych.

3.4. Zmiany w strukturze ludności według wieku (starzenie się społeczeństwa)

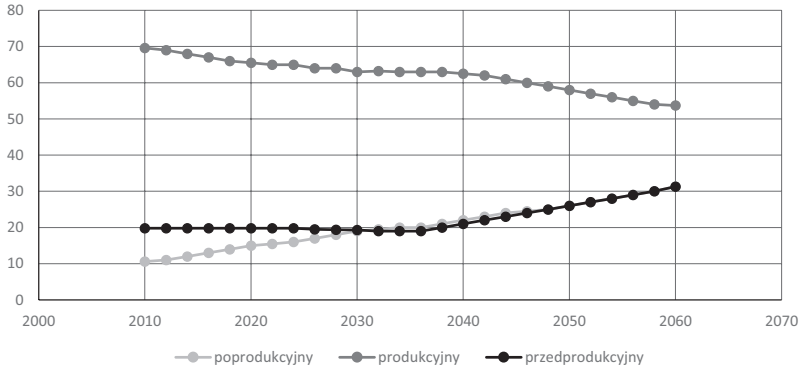
Kolejnym czynnikiem wpływającym na kryzys w ubezpieczeniach emerytalnych jest wydłużenie przeciętnego dalszego życia kobiet i mężczyzn (por. tab. 5).

Tab. 5. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet i mężczyzn

Rok	Kobiety	Mężczyźni
2010	79,8	71,4
2015	80,2	72,3
2020	80,8	73,4
2025	81,5	74,6
2030	82,2	75,8
2035	82,9	77,1

Źródło: [GUS, 2015b].

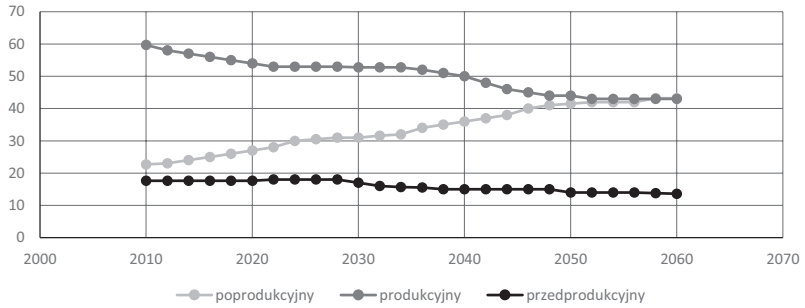
Wyniki prognozy demograficznej w tym obszarze są niepokojące. Liczebność całej populacji Polski będzie spadać z 38,1 mln w 2016 r. do poziomu 36,0 mln w 2035 r. i około 30 mln w 2060 r., przy czym w istotny sposób zmieni się struktura wiekowa (por. rys. 4, 5).

Rys. 4. Udział poszczególnych grup ekonomicznych w całej populacji według płci – mężczyźni

Źródło: [GUS, 2015b].

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

Rys. 5. Udział poszczególnych grup ekonomicznych w całej populacji według płci – kobiety

Źródło: [GUS, 2015b].

Przez niemal cały badany okres odsetek osób w wieku produkcyjnym maleje. W 2010 r. mężczyźni tej grupy stanowili około 70% populacji, a kobiety – około 60%. W 2030 r. udział każdej z tych grup zmniejszy się odpowiednio do nieco ponad 63% dla mężczyzn i 53% dla kobiet, natomiast w 2060 r. wyniesie on około 54% dla mężczyzn i nieco ponad 42% dla kobiet. Odwrotna tendencja dotyczy osób w wieku poprodukcyjnym. Ich liczebność wzrasta dla mężczyzn z 10,6% do 31,1%, a dla kobiet – z 22,7% do 43,2%. Tendencje te wynikają ze zmian struktury wiekowej naszego społeczeństwa (por. tab. 6).

Tab. 6. Prognoza ludności Polski według grup wiekowych

Grupa wiekowa	2013	2015	2020	2030	2040	2050
0–14	14,4	14,3	14,2	12,3	11,0	11,0
15–64	67,7	66,6	63,5	60,1	56,2	50,0
65 i więcej	14,2	15,2	18,1	22,0	24,2	29,6
80 i więcej	3,7	3,9	4,2	5,6	8,6	9,4

Źródło: [GUS, 2015b].

Niekorzystne zmiany w strukturze populacji obrazuje stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym. Zgodnie z prognozą demograficzną wskaźnik ten rośnie przez cały okres prognozy. W 2007 r. na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało średnio 248 osób w wieku poprodukcyjnym. W 2035 r. liczba ta będzie wynosić 464 osoby, a w 2060 r. – aż 772 osoby [GUS, 2015b].

4. Wiek emerytalny a wysokość emerytury

Niekorzystne tendencje demograficzne wskazują, że konieczne jest podjęcie kroków mających na celu ograniczenie ich wpływu na przyszłe emerytury. Jednym z działań w tym obszarze jest podwyższenie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. W bliższej lub dalszej perspektywie większość krajów UE zamierza to uczynić (por. tab. 7).

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

Tab. 7. Obecny i przyszły wiek emerytalny w krajach UE

Kraj	Wiek emerytalny mężczyzn	Wiek emerytalny kobiet	Przyszły wiek emerytalny (rok)
Austria	65	60	65 (2033)
Belgia	65	65	67 (2030)
Bułgaria	64	61	65 (2017) / 63 (2020)
Czechy	62	58–62	67 wzrastający (2041)
Dania	65	65	67 wzrastający (2022)
Estonia	63	62	65 (2026) / 63 (2013)
Francja	65	65	67 (2023)
Niemcy	65	65	67 (2031)
Wielka Brytania	65	62	68 (2046)
Grecja	67	67	Wzrastający
Węgry	62	62	65 (2022)
Irlandia	66	66	68 (2028)
Włochy	66	63	67 wzrastający (2022)
Litwa	63	61	65 (2026)
Holandia	65	65	67 wzrastający (2024)
Portugalia	66	66	Wzrastający
Słowacja	62	58–62	62 wzrastający (2017)
Hiszpania	65	65	67 (2016)
Szwecja	61–67	65	Bez zmian

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

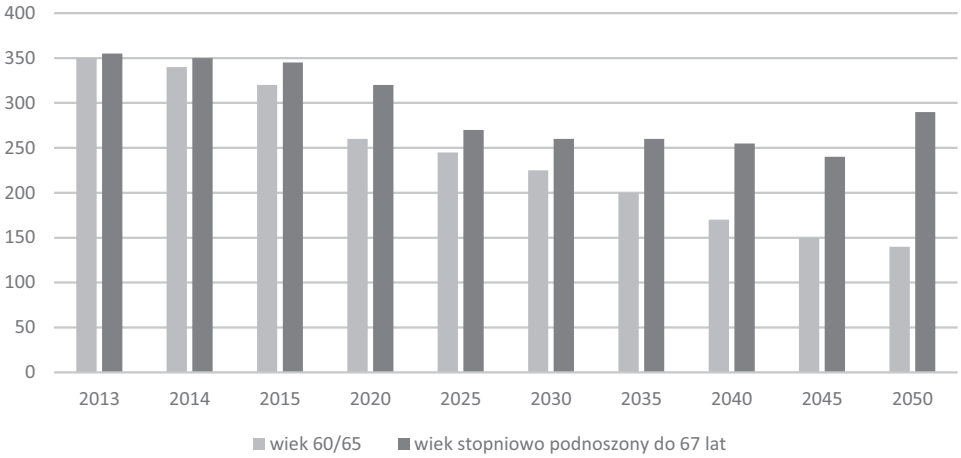
Perspektywiczny wiek emerytalny w większości krajów wynosi 67 lat, z możliwością jego podwyższenia. Wyjątkiem są kraje o bardzo niskim obecnie wieku emerytalnym (60–63 lata), które chcą podwyższyć go do 65 lat. Należą do nich: Estonia (63–62 lata), Węgry (62 lata), Litwa (63–61 lat), Słowacja (62–58–62 lata).

Dokonana w 2013 r. reforma emerytalna w Polsce [Ustawa z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych], podnosząca stopniowo wiek emerytalny do 67. roku życia, miała na celu zapewnienie długookresowej wypłacalności systemu. Ostatnia reforma z 2016 r. [Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych] stanowi pewien odwrót od tak ukierunkowanej polityki. Oznacza to, że liczba osób płacących składki, przypadająca na 100 emerytów, w ciągu niecałych czterech dekad zmniejszy się o ponad połowę (por. rys. 6). Na mocy niniejszej ustawy następuje powrót do obniżonego wieku emerytalnego: 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Według statystyk rządowych [www.stat.gov.pl] konsekwencje zmian w latach 2017–2050 będą następujące:

- zwiększenie liczby emerytów o 532 tys. w 2025 r. i o 1301 tys. w 2050 r. oraz zwiększenie liczby emerytów przypadających na 1 pracującego z +0,06 do +0,19,
- zmniejszenie liczby osób pracujących z -860 tys. w 2025 r. do -1584 tys. w 2050 r. oraz obniżenie wskaźnika zatrudnienia z -3,1% w 2025 r. do -6,6% w 2050 r.,

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

Rys. 6. Liczba osób w wieku produkcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku poprodukcyjnym

Źródło: opracowanie na podstawie publikacji statystycznych ZUS: [www.zus.pl].

- zmniejszenie poziomu emerytur mężczyzn i kobiet, przy czym świadczenie pobierane tuż po zmianie uszczupli się jedynie o kilka złotych, natomiast w dłuższym okresie będzie ono o wiele niższe; na zmianach bardziej stracą kobiety,
- zmniejszenie nominalnej wartości PKB w stosunku do tej, jaka byłaby przy zachowaniu wieku emerytalnego na poziomie 67 lat. Różnica ta wynosiłaby w 2025 r. -45,5 mld zł, a w 2050 r. -181,2 mld zł; obniżenie średniorocznego wzrostu PKB o 0,14% – z 2,27% do 2,13% w 2050 r.,
- zmniejszenie dochodów funduszy celowych (FUS, NFZ, EP i FGŚP) oraz zmniejszenie dochodów podatkowych (VAT i PIT), co będzie spowodowane znacznym obniżeniem dochodów emerytów i rencistów.

Podsumowanie

Zmiany społeczno-demograficzne we współczesnym świecie, do których należą m.in. obniżenie wskaźnika dzietności oraz zmiany w strukturze ludności według wieku, powodują, że kraje Unii Europejskiej podejmują działania mające na celu ograniczenie wpływu tych zmian na systemy emerytalne.

Polska jest jedynym krajem, który obniża wiek emerytalny, co spowoduje wiele negatywnych konsekwencji, takich jak:

- świadczenia emerytalne będą coraz niższe, przy czym najbardziej odczują to kobiety i obecni 30-latkowie,
- większa liczba emerytów w stosunku do ludności czynnej zawodowo wpłynie na niższy poziom PKB do podziału,

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

- mniejsza suma składek na ubezpieczenia społeczne przy wyższych wydatkach na emerytury wpłynie na konieczność ograniczenia innych wydatków publicznych (oświata, ochrona zdrowia, infrastruktura itp.) lub podwyższenie podatków czy składek.

Jakie jest zatem rozwiązanie? Zarówno Bank Światowy, jak i Unia Europejska podkreślają, że nie ma uniwersalnego systemu emerytalnego. Każdy kraj powinien poszukiwać własnego modelu, dostosowanego do swoich specyficznych uwarunkowań ekonomicznych, społecznych i kulturowych. Doświadczenia poszczególnych krajów powinny być wykorzystane do prac projektowych w tym obszarze. Dla osiągnięcia tych celów konieczne jest lepsze zrównoważenie lat aktywności zawodowej z okresem spędzonym na emeryturze.

Komisja Europejska zaleca następujące rozwiązania systemowe:

- powiązanie wieku emerytalnego z dłuższym średnim trwaniem życia,
- ograniczenie dostępu do systemu wczesnych emerytur i innych możliwości wczesnego zaprzestania aktywności zawodowej,
- wspieranie dłuższego życia zawodowego za pomocą takich działań, jak: poprawa dostępu do możliwości uczenia się przez całe życie, dostosowanie miejsc pracy do wzrastającego zróżnicowania psychofizycznych możliwości pracowników,
- tworzenie możliwości zatrudnienia dla starszych pracowników i wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się,
- zrównanie ustawowego wieku emerytalnego mężczyzn i kobiet,
- wspieranie uzupełniających oszczędności emerytalnych w celu zwiększenia dochodów na emeryturze [Eurostat].

Bibliografia

Baranowska-Rataj A., Matysiak A., *Czy znamy lekarstwo na niską dzietność. Wyniki międzynarodowych badań ewaluacyjnych na temat polityki rodzinnej*, „Polityka Społeczna" 2011, nr 2.

Coleman D., *The Road to Low Fertility Aging Horizons nr 7*, Oxford 2007.

Eurostat, *Porównanie współczynnika dzietności w krajach UE w latach 2011 i 2014*.

Golinowska S., *Polityka społeczna. Koncepcje – instytucje – koszty*, Poltext, Warszawa 2000.

GUS, *Diagnoza społeczna*, Warszawa 2013.

GUS, *Diagnoza społeczna*, Warszawa 2014.

GUS, *Diagnoza społeczna*, Warszawa 2015a.

GUS, *Praca a obowiązki rodzinne w 2010 roku*, Warszawa 2012.

GUS, *Prognoza demograficzna na lata 2010–2060*, Departament Statystyki i Programów Aktuarialnych ZUS, Warszawa 2015b.

GUS, *Rocznik statystyczny*, Warszawa 2016.

GUS, *Założenia prognostyczne dla Polski na lata 2010–2035*, Warszawa 2015c.

Komisja Europejska, *Employment in Europe. Report*, 2010.

Kotowska I. (red.), *Diagnoza Społeczna 2013. Rynek pracy i wykluczenie społeczne w kontekście percepcji Polaków*, Warszawa 2013.

Pobrane z czasopisma Annales H - Oeconomia **http://oeconomia.annales.umcs.pl**
Data: 30/10/2026 21:33:41

Rzemek M., *Nowe przepisy dot. emerytur: wiek emerytalny 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn*, 2016, www.rp.pl/Praca-emerytury-renty/303169865-Nowe-przepisy-dot-emerytur-wiek-emerytalny-60-lat-dla-kobiet-i-65-lat-dla-mezczyzn.html [dostęp: 10.03.2018].

Sleebos J., *The Low Fertility Rates in OECD Countries*, "OECD Labour Market and Social Policy Occasional Paper" 2003, No. 15.

Sobotka T., Skirbbek V., Philipor D., *Economic Recession and Fertility in the Developed World. A Literature Review*, Vienna 2013.

Szpor G. (red.), *System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe*, LexisNexis, Warszawa 2009.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 137).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach finansowanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162).

Ustawa z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2012, poz. 637).

Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2017, poz. 38).

Verbon H.A.A., *On the Evolution of Public Pension Schemes*, Academisch Proefschrift Offsedruckkerij Ranters B.V., Alblasserdam 1988.

www.stat.gov.pl [dostęp: 10.03.2018].

www.zus.pl [dostęp: 10.03.2018].

The Causes of the Pension Insurance Crisis in the Modern World. The Example of Poland

The paper discusses the problem of the socio-demographic changes in the modern world. They consist mainly decreasing birth rate and increasing number of people in retirement age. These changes have a negative impact on the pension system. The main problem discussed in this paper concerns the impact of these negative trends on the pension system in Poland in the context of the decrease of the retirement age from 67 years for all citizens to 60 years for women and 65 years for men, which is planned to enter into force on 1 October, 2017.

Przyczyny kryzysu ubezpieczeń emerytalnych we współczesnym świecie na przykładzie Polski

W artykule podjęto problem zmian społeczno-demograficznych we współczesnym świecie. Polegają one m.in. na obniżeniu wskaźnika dzietności i wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Te zmiany wpływają negatywnie na system emerytalny. Główny problem podjęty w artykule dotyczy wpływu tych negatywnych tendencji na system emerytalny w Polsce w kontekście obniżenia od 1 października 2017 r. wieku emerytalnego z 67 lat do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.